

رابطه خوداستنادی و هم‌آیندی مؤلفان با ضریب تأثیر نشریات در ایران: مطالعه موردی نشریات حوزه اقتصاد

هاشم عطاپور

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی
دانشگاه تربیت‌مدرس

محمد حسن زاده*

دکترای کتابداری و اطلاع‌رسانی
استادیار دانشگاه تربیت‌مدرس

عبدالرضا نوروزی چاکلی

دکترای کتابداری و اطلاع‌رسانی
استادیار دانشگاه شاهد

اطلاعات
علوم و فناوری

دریافت: ۱۳۸۸/۰۴/۱۴ | پذیرش: ۱۳۸۸/۰۸/۲۵ | مقاله برای اصلاح به مدت ۲۰ روز نزد پدیدآوران بوده است.

چکیده: این تحقیق به بررسی روابط خوداستنادی و هم‌آیندی مؤلفان با ضریب تأثیر نشریات حوزه اقتصاد، نمایه‌سازی شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (آی‌اس‌سی) پرداخته است. نوع تحقیق، علم‌سنجی است که با استفاده از روش‌های تحلیل استنادی و کتابخانه‌ای به انجام رسیده. داده‌های تحقیق با استفاده از آی‌اس‌سی و تورق نشریات مورد مطالعه، گردآوری شده است. خوداستنادی، هم‌آیندی مؤلفان، و ضریب تأثیر نشریات مورد مطالعه، متغیرهای تحقیق را تشکیل می‌دهند. نتایج تحلیل همبستگی نشان داد که خوداستنادی و هم‌آیندی مؤلفان، روابط معناداری با ضریب تأثیر نشریات مورد مطالعه دارند. وجود رابطه معنادار بین هم‌آیندی مؤلفان و خوداستنادی نشریات مورد مطالعه، از دیگر نتایج تحلیل همبستگی است.

کلیدواژه‌ها: پایگاه استنادی علوم جهان اسلام، خوداستنادی، ضریب تأثیر، نشریات اقتصاد، هم‌آیندی مؤلفان

فصلنامه علمی پژوهشی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
شاپا (جایی) ۵۲۰۶-۱۷۳۵
شاپا (الکترونیکی) ۵۵۸۲-۲۰۰۸
نمایه در LISA و SCOPUS
<http://jlist.irandoc.ac.ir>
دوره ۲۵ | شماره ۲ | صص ۲۰۷-۲۲۶
زمستان ۱۳۸۸

نوع مقاله: علمی پژوهشی

*پدیدآور رابط hasanzadeh@modares.ac.ir

۱. مقدمه و مسئله تحقیق

در حوزه علم سنجی، پژوهش‌های متعددی در زمینه‌های خوداستنادی، هم‌تألفی^۱ و ضریب تأثیر انجام شده است. در پژوهش‌هایی که در رابطه با خوداستنادی صورت گرفته بیش‌تر به بررسی میزان خوداستنادی نشریات و مؤلفان، انگیزه‌های خوداستنادی، و تأثیر خوداستنادی در افزایش ضریب تأثیر نشریات پرداخته شده است. در زمینه هم‌تألفی نیز، پژوهش‌هایی صورت گرفته که به بررسی میزان هم‌تألفی و تأثیر آن بر تعداد استنادهای دریافتی آثار منتشرشده پرداخته‌اند. با وجود مباحث نظری وسیع مبنی بر اینکه آثار هم‌تألف، پتانسیل دریافت استنادهای بیش‌تری را دارند، رابطه بین هم‌تألفی و ضریب تأثیر نشریات، کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است. برای بررسی رابطه مذکور، لازم است مفهومی ارائه شود که به نوعی نشان‌دهنده همکاری مؤلفان در تألیف مقالات هر نشریه باشد. مفهوم مورد استفاده در این پژوهش، هم‌آیندی^۲ مؤلفان است که اندازه آن از تقسیم تعداد کل مؤلفان بر تعداد کل مقالات هر نشریه در دوره‌های زمانی دلخواه به دست می‌آید (Coleman 2007).

در خصوص روابط خوداستنادی و هم‌آیندی مؤلفان با ضریب تأثیر نشریات، رابطه بین خوداستنادی و ضریب تأثیر نشریات، بیش‌تر مورد بررسی قرار گرفته؛ در حالی که رابطه بین هم‌آیندی مؤلفان و ضریب تأثیر نشریات، کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است. اما نکته بااهمیت این است که در مطالعات صورت گرفته، نشریاتی مورد مطالعه قرار گرفته‌اند که در پایگاه‌های استنادی مؤسسه اطلاعات علمی (آی‌اس‌آی)^۳ نمایه شده‌اند و شاخص‌های متعدد علم سنجی نظیر ضریب تأثیر، شاخص آنی^۴ و نیم‌عمر استناد برای آن‌ها محاسبه شده. بنابراین، به دلیل عدم نمایه‌سازی اکثر نشریات کشورمان در پایگاه مذکور، بررسی روابط پیش‌گفته در مورد نشریات داخلی، تقریباً ناممکن بود تا این که در سال‌های اخیر، «مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری» و «جهاد دانشگاهی» در تلاش‌هایی جداگانه از طریق عرضه پایگاه گزارش‌های استنادی نشریات فارسی خود، به محاسبه و

---

¹ co-authorship

² associativity

³ Institute for Scientific Information (ISI)

⁴ immediacy index

انتشار شاخص‌های مهم علم‌سنجی نظیر ضریب تأثیر، شاخص آنی، و نیم‌عمر استناد برای نشریات داخلی اقدام کرده‌اند.

هدف این تحقیق، بررسی رابطه خوداستنادی و هم‌آیندی مؤلفان با ضریب تأثیر نشریات حوزه اقتصاد نمایه‌شده در آی‌اس‌سی^۱ است. اهمیت تحقیق در آن است که ضمن بررسی برخی روابط که در گذشته کم‌تر به آن‌ها پرداخته شده، نتایج آن می‌تواند مورد استفاده محققان و نویسندگان حوزه علم‌سنجی، و دست‌اندرکاران نشریات و سیاستگذاران علمی کشور قرار گیرد.

با توجه به مسئله تحقیق، پرسش‌های تحقیق به صورت زیر مطرح می‌شوند:

۱. رابطه بین خوداستنادی و ضریب تأثیر نشریات حوزه اقتصاد نمایه‌شده در آی‌اس‌سی به چه صورت است؟

۲. رابطه بین هم‌آیندی مؤلفان و ضریب تأثیر نشریات حوزه اقتصاد نمایه‌شده در آی‌اس‌سی به چه صورت است؟

فرضیه‌های تحقیق نیز به قرار زیرند:

۱. بین خوداستنادی و ضریب تأثیر نشریات حوزه اقتصاد نمایه‌شده در آی‌اس‌سی رابطه معناداری وجود دارد.

۲. بین هم‌آیندی مؤلفان و ضریب تأثیر نشریات حوزه اقتصاد نمایه‌شده در آی‌اس‌سی رابطه معناداری وجود دارد.

۲. ضریب تأثیر

در قرن بیستم، روند افزایشی انتشار منابع تخصصی موجب گسترش و ایجاد مؤسسات عمده چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی، با هدف دسترس‌پذیرتر کردن اطلاعات شد، به طوری که امروزه این مؤسسات، به نظام عمومی اشاعه اطلاعات تبدیل شده‌اند (داورپناه ۱۳۸۱، ۴۱) و در زمینه ارزیابی نشریات نیز مورد توجه قرار می‌گیرند. یکی از مؤسساتی که در سده بیستم میلادی با هدف ایجاد خدمات ارزش افزوده برای منابع اطلاعاتی، بخصوص برای نشریات، ایجاد شده، آی‌اس‌سی است که در فیلدلفیای آمریکا قرار دارد.

^۱ Islamic world Science Citation database (ISC)

این مؤسسه در انتخاب نشریات برای نمایه‌استنادی، در کنار استانداردهای قراردادی انتشار نشریات و قضاوت‌های متخصصان، از «ضرب تأثیر» استفاده می‌کند که توسط «یوجین گارفیلد»^۱ در اوایل دهه ۱۹۶۰ میلادی ابداع شده است (Garfield 1990).
ضرب تأثیر یک محاسبه ریاضی است که بیان می‌کند چگونه مقاله‌های منتشر شده در یک نشریه، در دوره زمانی دو ساله بعد از انتشار، آثار دیگر پژوهشگران را تحت تأثیر قرار داده‌اند (O'Neill 2000). ضرب تأثیر، نسبت بین استنادهای دریافتی نشریه و موارد قابل استناد آن است. مقدار آن در سالی معین، از تقسیم تعداد استنادهای دریافتی نشریه در آن سال توسط آیت‌های منتشر شده‌اش در دو سال قبل از آن سال، بر آیت‌های قابل استناد منتشر شده در نشریه در دو سال اخیر، به دست می‌آید (Garfield 2006).

$$\text{ضرب تأثیر نشریه در سالی معین} = \frac{\text{تعداد استنادهای دریافتی نشریه در آن سال توسط آیت‌های منتشر شده‌اش در دو سال قبل از آن سال}}{\text{تعداد آیت‌های قابل استناد نشریه در دو سال قبل از آن سال}}$$

«گارفیلد» ضرب تأثیر ابداعی خود را برای رتبه‌بندی نشریات و نویسندگان به کار برد و پس از آن، استفاده از ضرب تأثیر به صورت گسترده برای تعیین نویسندگان و مؤسسات پرکار و نشریات بانفوذ به کار گرفته شد. ضرب تأثیر با وجود آسیب‌ها و مشکلاتی که دارد و در مقالات متعدد (Moed 2005; Cameron 2005; Kurmis 2003; Vinkler 2003; Jassco 2001, Selgen 1997) به آن اشاره شده، هنوز هم به عنوان یک شاخص بی‌رقیب، برای رتبه‌بندی نشریات به کار می‌رود.

۳. خوداستنادی

خوداستنادی انواع مختلفی دارد. از آن جمله می‌توان به خوداستنادی مؤلف^۲، خوداستنادی نشریه^۳ (Hellsten et al 2007)، خوداستنادی سازمانی^۴ (Rousseau and Egghe 1990, 95)، خوداستنادی زبانی^۵، خوداستنادی رشته‌ای^۶، و خوداستنادی وبی^۷ (Rousseau

¹ Eugene Garfield

² author self-citation

³ journal self-citation

⁴ institutional self-citation

⁵ language self-citation

⁶ discipline self-citation

⁷ web page self-citation

(1999 اشاره کرد. در خوداستنادی مؤلف، نویسنده یا نویسندگان اثر، به آثار قبلی خود استناد می‌کنند. خوداستنادی نشریه بر ارجاع مقاله منتشر شده در نشریه به آثار منتشر شده قبلی در همان نشریه دلالت دارد (Hellsten et al 2007). خوداستنادی سازمانی بیانگر استنادهای مقالات تألیفی افراد سازمانی معین، به مقالات افرادی است که در همان سازمان کار می‌کنند (Rousseau and Egghe 1990, 95). خوداستنادی زبانی، نشان از استناد مؤلف یا مؤلفان به آثار زبان مادری دارد. استناد افراد به مدارک حوزه مورد مطالعه خود، خوداستنادی رشته‌ای خوانده می‌شود. خوداستنادی وبی، بیانگر پیوندی است که صفحه وب از سوی نویسنده یا نویسندگان خود دریافت می‌کند (Rousseau 1999). در بین انواع خوداستنادی‌های ذکر شده، خوداستنادی مؤلف و خوداستنادی نشریه توجه بیش‌تری را به خود جذب کرده و پژوهش‌های متعددی درباره آن‌ها صورت گرفته که در ادامه، توضیحات بیش‌تری درباره آن‌ها ارائه می‌شود.

مطالعات صورت گرفته، منظرهای متفاوتی از خوداستنادی مؤلف را ترسیم می‌کنند. برخی به انتقاد از خوداستنادی مؤلف پرداخته و برای آن انگیزه‌های مختلفی همچون دلایل سیاسی و خودتمجیدی را برشمرده‌اند. از سوی دیگر، برخی نگاه مثبتی به خوداستنادی مؤلف داشته و آن را نشان‌دهنده فعالیت نویسنده در حوزه‌ای معین، و تداوم مطالعات او تلقی کرده‌اند. در همین راستا، «آکسنس» بیان می‌کند که خوداستنادی نشان‌دهنده پیوستگی مطالعات هر پژوهشگر است و تعداد کم یا نبود خوداستنادی، اغلب نشان‌دهنده شکافی در فعالیت‌های پژوهشی پژوهشگر و فعالیت در حوزه‌های پژوهشی مجزا است (Aksens 2003). به‌هر حال برای پژوهشگران پربازده و پرمشغله، سطح بالایی از خوداستنادی اجتناب‌ناپذیر است و مشکل است مکانی را تعیین نمود که در آن، بین سطوح قابل قبول و سؤال‌برانگیز خوداستنادی، تعادل برقرار شود (Daya 2004).

اما خوداستنادی مورد بحث در این پژوهش، خوداستنادی نشریه است. بخشی از استنادهایی که نشریه دریافت می‌کند، از مقالاتی است که قبلاً در آن نشریه چاپ شده‌اند. این امر، اگرچه می‌تواند نشان‌دهنده تعامل نشریه با ادبیات موضوعی خودش باشد، موجب وارد شدن انتقاداتی بر ضریب تأثیر شده است؛ چرا که عقیده بر این است که خوداستنادی، به‌طور ساختگی ضریب تأثیر نشریه را متورم می‌نماید و تخمین سوگیرانه‌ای از ارزش

نشریه ارائه می‌کند. از این‌رو در بسیاری از مطالعات علم‌سنجی، خود استنادی نوعی خشه^۱ در نظر گرفته می‌شود (Hyland 2001).

۴. هم‌آیندی مؤلفان

«هم‌آیندی مؤلفان» مفهومی است که ارتباطی نزدیک با همکاری علمی^۲ و تألیف مشترک^۳ دارد. از این‌رو در ابتدا توضیحاتی درباره همکاری علمی و هم‌تألیفی ارائه می‌شود و سپس به هم‌آیندی مؤلفان پرداخته خواهد شد.

همکاری علمی: دانشمندان همواره با مشکلات پیچیده‌ای با ماهیت میان‌رشته‌ای مواجه هستند که حل آن‌ها نیازمند انجام پژوهش توسط گروهی از دانشمندان با تخصص‌ها، روابط، اطلاعات، و مهارت‌های ارتباطی ویژه است. بر این اساس، دولتمردان و صاحب‌نظران علوم اجتماعی بر این باور هستند که مسائل علمی و مشکلات پیش روی جامعه امروزی را نمی‌توان به‌طور کارآمد توسط صرفاً اقتصاددانان، جامعه‌شناسان، روانشناسان، و نظیر آن‌ها حل و رفع کرد، بلکه به دلیل داشتن سرشت میان‌رشته‌ای، پژوهش حرفه‌ای افرادی را می‌طلبد که به گونه‌ای تربیت شده باشند که بتوانند با نیل به کل‌گرایی‌های گسترده متناسب و با همکاری، در جهت حل مشکلات بکوشند (داورپناه ۱۳۸۶، ۵۲). همکاری علمی، بویژه همکاری بین‌المللی و بین‌رشته‌ای، سریعاً در همه حوزه‌های پژوهشی گسترده شده و به موضوع مورد علاقه دانشمندان و تدوین‌کنندگان خط‌مشی علمی تبدیل شده است. همکاری علمی به چند دلیل می‌تواند مفید باشد؛ از جمله این که به‌واسطه آن، حجم وسیعی از ایده‌ها، روش‌ها و منابع فراهم می‌شوند و اشتراک در زمان و صرفه‌جویی ممکن می‌گردد (Avkiran 1997).

هم‌تألیفی: یکی از مصادیق همکاری علمی است و اغلب به‌عنوان شاخصی برای سنجش آن در نظر گرفته می‌شود. در واقع، تألیف مشترک، شاخصی جزئی از همکاری علمی را اندازه می‌گیرد که در تولیدات علمی نظیر کتاب، مقاله، پژوهش، و امثال آن‌ها منعکس می‌شود. «هارت» مزایای هم‌تألیفی را به شرح زیر برشمرده است: (۱) ارتقای کیفیت مقاله،

¹ noise

² scientific collaboration

³ co-authorship

۲) استفاده از مهارت و تخصص نویسنده همکار، ۳) ارائه ایده‌های جدید و باارزش توسط نویسنده همکار، ۴) افزایش انتشارات علمی، ۵) یادگیری از نویسنده همکار (Hart 2000؛ نقل شده در رحیمی و فتاحی ۱۳۸۶).

اگرچه وسیعاً چنین فرض می‌شود که همکاری علمی، کیفیت و تأثیر پژوهش علمی را افزایش می‌دهد، اما شواهد موجود در این زمینه متفاوت است. با استفاده از هم‌تألیفی به‌عنوان یک شاخص همکاری، مطالعات گوناگونی تأثیر همکاری علمی بر میزان استناد به مقالات را بررسی کرده‌اند. در برخی از مطالعات، تعداد مؤلفان مقالات با میزان استناد به آن‌ها رابطه مستقیمی داشته (Figg et al. 2006; Leimu and Koricheva 2005; Kulkarni, Busse and Shams 2007)؛ در حالی که در برخی دیگر چنین رابطه‌ای مشاهده نشده است (Avkiran 1997).

هم‌آیندی مؤلفان: همان‌طور که پیش‌تر نیز ذکر شد، هم‌آیندی مؤلفان رابطه تنگاتنگی با همکاری علمی و بخصوص هم‌تألیفی دارد. در واقع می‌توان گفت که هم‌آیندی مؤلفان، تعبیر هم‌تألیفی برای نشریات است و عبارت است از متوسط تعداد مؤلفان برای هر مقاله در گروهی از مقالات (Coleman 2007)، و اندازه آن از تقسیم تعداد کل مؤلفان بر تعداد کل مقالات هر نشریه در دوره‌های زمانی دلخواه به‌دست می‌آید. مثلاً فرض می‌شود که در شماره خاصی از یک نشریه، ۵ مقاله الف، ب، پ، ت، و ث منتشر شده باشد و این مقالات به ترتیب دارای ۳، ۱، ۵، ۲، و ۶ مؤلف باشند؛ آنگاه هم‌آیندی مؤلفان در آن شماره به‌صورت زیر خواهد بود:

$$\text{هم‌آیندی مؤلفان} = \frac{۳+۱+۵+۲+۶}{۵} = ۳/۴$$

۵. پیشینه تحقیق

پیشینه تحقیق در سه بخش ارائه می‌شود. در بخش اول به مطالعاتی اشاره می‌شود که به بررسی رابطه بین خوداستنادی و ضریب تأثیر پرداخته‌اند. در بخش دوم مطالعاتی می‌آیند که رابطه بین هم‌آیندی مؤلفان و ضریب تأثیر نشریات را مورد توجه قرار داده‌اند. در بخش سوم، یک جمع‌بندی از ادبیات و پیشینه تحقیق ارائه می‌گردد.

۵-۱. خوداستنادی و ضریب تأثیر

«قانع» با استفاده از داده‌های پایگاه گزارش استنادی نشریات فارسی، به بررسی رابطه بین ضریب تأثیر و خوداستنادی در ۳۴ نشریه حوزه علوم پزشکی پرداخت. نتایج تحقیق او آشکار ساخت که بین دو متغیر مذکور، رابطه معناداری وجود دارد (قانع ۱۳۸۶).

«فاسولاکی» و همکاران در پژوهشی به بررسی فراوانی خوداستنادی و تأثیر آن بر ضریب تأثیر شش نشریه بیهوشی پرداختند. تحقیق آن‌ها آشکار ساخت که بین خوداستنادی و ضریب تأثیر نشریات مذکور، رابطه معناداری وجود دارد. به همین دلیل، آن‌ها پیشنهاد کردند که روش جاری برای محاسبه ضریب تأثیر باید به طریقی - یا با حذف خوداستنادی در محاسبات، یا با استفاده از عامل تصحیح‌کننده برای خوداستنادی - تعدیل شود (Fasseulaki et al 2000).

«شرکت تامپسون» در یک مطالعه استنادی که بر روی نشریات موجود در «گزارش استنادی نشریات»^۱ (ویرایش ۲۰۰۲) انجام داد، به بررسی تأثیر خوداستنادی بر ضریب تأثیر آن نشریات پرداخت. این تحقیق نشان داد که رابطه بسیار ضعیفی بین میزان خوداستنادی و ضریب تأثیر نشریات مورد مطالعه وجود دارد. همچنین معلوم شد که با حذف خوداستنادی‌ها در محاسبه ضریب تأثیر، نشریات با ضریب تأثیر پایین‌تر، بیش‌تر از نشریاتی که ضریب تأثیر بالاتری دارند، تحت تأثیر قرار می‌گیرند (Thomson Corporation 2004).

«آنسیل»، «دایک»، و «بنه» در بررسی رابطه بین خوداستنادی و ضریب تأثیر ۱۵ نشریه روانشناسی که به ترتیب دارای ضریب تأثیرهای بالا، متوسط، و پایین بودند، دریافتند که تعداد مطلق خوداستنادی در نشریات با ضریب تأثیر بالا، بیش‌تر از نشریات با ضریب تأثیر متوسط، و آن هم بیش‌تر از نشریات با ضریب تأثیر پایین است. اما تغییر حاصل در ضریب تأثیر نشریات با ضریب تأثیر پایین پس از حذف خوداستنادی‌ها، بیش‌تر از تغییر حاصله در نشریات با ضریب تأثیر متوسط و بالا مشاهده شد (Anseel, Duyck and Baene 2004).

«زاوس»، «کونتروز» و «کاتسینلوز» با مقایسه دوه‌دوی ضریب تأثیر و میزان خوداستنادی سه نشریه آندوسکپی دریافتند که بین میزان خوداستنادی و ضریب تأثیر نشریات، رابطه معناداری وجود دارد (Zavos, Kountours and Katsinelos 2006).

¹ Journal Citation Report (JCR)

۲-۵. هم‌آیندی مؤلفان و ضریب تأثیر

«امین» و «مابه» معتقدند که ضریب تأثیر می‌تواند تحت تأثیر تعداد مؤلفان به ازای هر مقاله (که همان هم‌آیندی مؤلفان است) واقع شود. آن‌ها از این فرضیه که «بین متوسط تعداد مؤلفان به ازای هر مقاله با متوسط ضریب تأثیر برای یک حوزه موضوعی، رابطه معناداری وجود دارد» پشتیبانی می‌نمایند (Amin and Mabe 2000). «کلمن» در بررسی متقابل ضریب تأثیر و هم‌آیندی مؤلفان در نشریه آموزش برای کتابداری و اطلاع‌رسانی^۱، پی برد که با وجود کاهش ضریب تأثیر نشریه از سال ۱۹۸۴ به بعد، هم‌آیندی مؤلفان آن افزایش خوبی داشته است (Coleman 2007).

۳-۵. جمع‌بندی پیشنهادها

مرور پیشنهادها و تحقیق و ادبیات مرتبط با آن، آشکار ساخت که در بحث رابطه خوداستنادی و ضریب تأثیر نشریات، اغلب مطالعات بر وجود رابطه معنادار بین این دو دلالت دارند. در عین حال، این مطالعات تأکید کرده‌اند که نشریات با ضریب تأثیر بالا، در کنار تعداد نسبتاً زیاد خوداستنادی، استنادهای فراوانی را از دیگر نشریات کسب کرده‌اند و با حذف خوداستنادی، تغییر شگرفی در جایگاه آن‌ها براساس ضریب تأثیر به وجود نمی‌آید. این در حالی است که حذف خوداستنادی از نشریات دارای ضریب تأثیر پایین، تغییر محسوسی در ضریب تأثیر آن‌ها به وجود می‌آورد. در بحث رابطه بین هم‌آیندی مؤلفان با ضریب تأثیر، بررسی متون علم‌سنجی نشان داد که با وجود مباحث نظری فراوان درباره هم‌تألفی و تأثیر آن بر کیفیت و اثرگذاری آثار منتشر شده، رابطه بین این دو کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است. اما اندک مطالعات صورت گرفته و اظهار نظرهای انجام‌شده، حاکی از وجود رابطه معنادار بین این دو مؤلفه است.

۶. روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات علم‌سنجی است که با استفاده از روش‌های پیمایشی و تحلیل استنادی به انجام رسیده است. نشریات حوزه اقتصاد نمایه‌شده در آی‌اس‌سی، جامعه تحقیق را تشکیل می‌دهند. دلیل انتخاب نشریات اقتصادی آن است که حوزه مذکور، در

¹ Journal of Education for Library and Information Science

بین نشریات مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، بیشترین تعداد نشریه (۱۳) عنوان) را دارد و داده‌های استنادی ۱۰ عنوان از آن‌ها در پایگاه آی‌اس‌سی موجود است؛ در نتیجه، با توجه به طول ۸ ساله دوره تحقیق، فراوانی قابل قبولی را برای بررسی روابط مورد نظر در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهد. برای کنترل تأثیر تنوع موضوعی بر نتایج تحقیق، به بررسی نشریات یک حوزه پرداخته شده است.

داده‌های تحقیق با استفاده از پایگاه آی‌اس‌سی و تورق نشریات مورد مطالعه گردآوری شده - بدین صورت که داده‌های مربوط به ضریب تأثیر نشریات از پایگاه آی‌اس‌سی به دست آمد؛ داده‌های مربوط به خوداستنادی و هم‌آیندی مؤلفان از طریق تورق نشریات به دست آمد؛ برای محاسبه تعداد خوداستنادی‌های نشریه در هر سال، با بررسی فهرست منابع فارسی مقالات نشریه، آن دسته از استادهایی که از طرف خود نشریه به مقالات منتشر شده آن در دو سال قبل صورت گرفته، شمارش شد؛ هم‌آیندی مؤلفان نشریه در هر سال، از تقسیم تعداد کل مؤلفان مقالات نشریه در آن سال بر تعداد کل مقالات نشریه در همان سال به دست آمد.

فاصله بین سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۵، دوره مورد نظر در این پژوهش است. علت انتخاب سال ۱۳۷۸ به عنوان سال اول دوره آن است که در آی‌اس‌سی، ضریب تأثیر برای نشریات از سال ۱۳۸۰ به بعد محاسبه شده. با توجه به اثرپذیری ضریب تأثیر نشریه از انتشارات دو سال ماقبل آن، سال ۱۳۷۸ به عنوان سال اول دوره تعیین شده است. اما در مورد انتخاب سال آخر دوره، به دلیل این که در زمان انجام تحقیق (۱۳۸۷)، هنوز ضریب تأثیر برخی از نشریات در سال ۱۳۸۶ توسط پایگاه مذکور محاسبه نشده بود، سال ۱۳۸۵ به عنوان پایان دوره تحقیق انتخاب شد.

۷. یافته‌های پژوهش

۷-۱. ضریب تأثیر نشریات

جدول ۱، ضریب تأثیر نشریات مورد مطالعه را در بین سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ نشان می‌دهد. همان‌طور که از جدول پیدا است، ضریب تأثیر این نشریات در بازه صفر و ۰/۵ قرار دارند.

جدول ۱. ضریب تأثیر نشریات مورد مطالعه در بین سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ به ترتیب رتبه

عنوان نشریه	سال انتشار						
	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	میانگین
پژوهشنامه بازرگانی	۰/۲۸۹	۰/۲۲۲	۰/۲۳۲	۰/۲۶۴	۰/۲۷۸	۰/۴۵۷	۰/۲۸۱
پژوهش‌های اقتصادی ایران	۰/۲۲۴	۰/۵	۰/۳۲	۰/۲۶۲	۰/۰۳۲	۰/۰۷۴	۰/۱۶۱
اقتصاد کشاورزی و توسعه	۰/۱۸۹	۰/۲۱۵	۰/۲۴۴	۰/۲۳۶	۰/۱۲۲	۰/۱۸۷	۰/۱۴۲
برنامه و بودجه	۰/۱۸۳	۰/۲۷۸	۰/۰۸۱	۰/۲۲۶	۰/۳۱۳	۰/۰۹	۰/۱۱۲
تحقیقات اقتصادی	۰/۱۶	۰/۲۰۵	۰/۰۸۸	۰/۲۹۷	۰/۲	۰/۰۶۵	۰/۱۰۳
جستارهای اقتصادی	۰/۱۵	۰/۲۱۷	۰/۰۸۳	*	*	*	*
پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی	۰/۰۹۹	۰/۵۰	۰/۰۴۹	۰/۱۲۶	۰/۰۶۷	۰/۰۷۹	۰/۲۱۴
پژوهش‌های اقتصادی	۰/۰۹	۰/۰۹۵	۰/۰۸۶	۰	۰/۱۳۱	۰/۱۳۶	*
پژوهشنامه اقتصادی	۰/۰۴۶	۰/۱۱۱	۰/۰۵۷	۰/۰۳۵	۰/۰۲۹	۰	*
بررسی‌های بازرگانی	۰/۰۰۷	۰/۰۰۷	۰/۰۱۴	۰	۰/۰۱۳	۰	*

* ضریب تأثیر این نشریات، به دلیل عدم انتشار آن‌ها در دو سال ماقبل سال‌های مشخص‌شده، در دسترس نیست.

۲-۷. میزان استناد و خوداستنادی نشریات

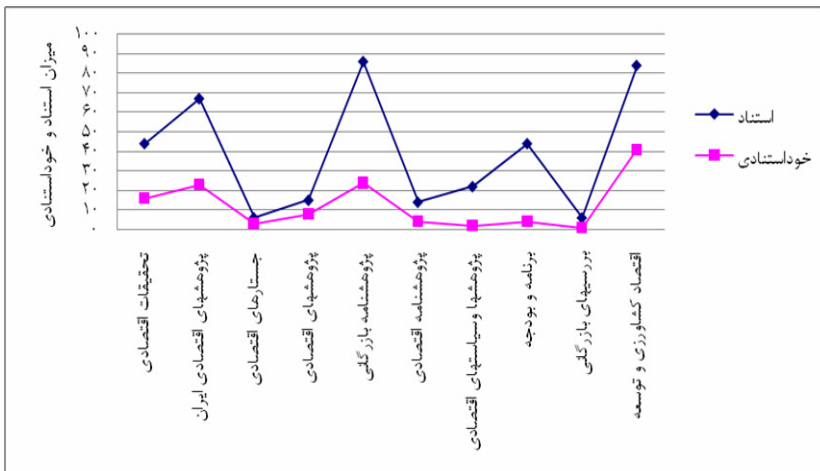
جدول ۲، میزان استناد و خوداستنادی دریافتی هر یک از نشریات مورد مطالعه را در بین سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ نشان می‌دهد. در این جدول، منظور از تعداد استناد در سال فرضی، تعداد استنادهایی است که در سال فرضی به مقالات منتشرشده نشریه در دو سال قبل از سال فرضی، داده شده^۱. براساس این جدول در مجموع، بیش‌ترین تعداد استناد، متعلق به «پژوهشنامه بازرگانی» و کم‌ترین تعداد استناد، مربوط به «بررسی‌های بازرگانی» و «جستارهای اقتصادی» می‌باشد. به‌طور مطلق، «اقتصاد کشاورزی و توسعه» با ۴۱ خوداستنادی، بیش‌ترین و «بررسی‌های بازرگانی» با ۱ خوداستنادی، کم‌ترین خوداستنادی را به خود اختصاص داده‌اند. اما از نظر نسبی، «پژوهش‌های اقتصادی» با ۵۳ درصد، و «پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی» با ۹ درصد خوداستنادی، به ترتیب بیش‌ترین و کم‌ترین نسبت خوداستنادی را در بین نشریات مورد مطالعه دارند. نمودار ۱، برای هر یک از نشریات مورد مطالعه، مجموع استناد را در مقابل خوداستنادی نشان می‌دهد.

^۱ داده‌های مربوط به تعداد استناد از آی‌اس‌سی گرفته شده‌اند.

جدول ۲. میزان استناد و خوداستنادی دریافتی نشریات مورد مطالعه در سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵

عنوان نشریه	۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳		۱۳۸۴		۱۳۸۵		مجموع
	خوداستنادی	استناد	خوداستنادی	استناد	خوداستنادی	استناد	خوداستنادی	استناد	خوداستنادی	استناد	خوداستنادی	استناد	خوداستنادی
اقتصاد کشاورزی و توسعه	۱۵	۸	۲۰	۱۶	۱۱	۱۱	۱	۱۳	۴	۱۱	۴	۸	۸۴
بررسی های بازرگانی	*	*	۰	۰	۴	۰	۱	۰	۰	۲	۰	۱	۶
برنامه و بودجه	۹	۰	۵	۰	۱۰	۰	۷	۲	۳	۰	۲	۲	۴۴
پژوهش ها و سیاست های اقتصادی	۶	۰	۳	۰	۳	۰	۶	۱	۲	۰	۲	۱	۲۲
پژوهشنامه اقتصادی	۰	۰	۰	۰	۲	۲	۲	۱	۳	۰	۷	۱	۱۴
پژوهشنامه بازرگانی	۹	۴	۲۱	۷	۱۵	۳	۱۴	۴	۱۳	۲	۱۴	۴	۸۶
پژوهش های اقتصادی	*	*	۳	۱	۵	۳	۰	۰	۳	۱	۴	۳	۱۵
جستارهای اقتصادی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	۱	۵	۳	۶
پژوهش های اقتصادی ایران	۵	۰	۲	۱	۱	۰	۱۱	۴	۱۶	۲	۳۲	۱۶	۶۷
تحقیقات اقتصادی	۳	۱	۲	۱	۶	۳	۱۱	۴	۵	۱	۱۷	۶	۴۴

* این داده ها، به دلیل عدم انتشار نشریات در دو سال ما قبل سال های مذکور، در دسترس نبودند

نمودار ۱. مجموع استناد و خوداستنادی هر یک از نشریات مورد مطالعه در سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵

با استفاده از داده‌های استناد و خوداستنادی موجود برای هر نشریه در جدول فوق، و همچنین با در دست داشتن فراوانی مقالات نشریات^۱ در هر یک از سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۴، ضریب تأثیر نشریات مورد مطالعه بعد از حذف خوداستنادی در بازه زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ محاسبه شد. جدول ۳، ضریب تأثیر نشریات را بعد از حذف خوداستنادی در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ نشان می‌دهد. با مقایسه این جدول با جدول ۱، می‌توان پی برد که بعد از حذف خوداستنادی، ضریب تأثیر نشریات در اغلب موارد کاهش یافته است. اما همچنان نشریه «پژوهشنامه بازرگانی» بیش‌ترین، و «بررسی‌های بازرگانی» کم‌ترین میانگین ضریب تأثیر را دارند و با وجود کاهش ضریب تأثیر نشریات بر اثر حذف خوداستنادی، تغییر شگرفی در رتبه نشریات براساس ضریب تأثیر به وجود نیامده. بنابراین می‌توان گفت که نشریات دارای ضریب تأثیر بالاتر، بدون احتساب خوداستنادی توانسته‌اند به‌دلیل استنادهای دریافتی از دیگر نشریات، موقعیت بالایی را به‌دست آورند و خوداستنادی، صرفاً در بالاتر رفتن ضریب تأثیر و فاصله گرفتن آن‌ها از دیگر نشریات، مؤثر واقع شده‌اند.

جدول ۳. ضریب تأثیر نشریات مورد مطالعه بعد از حذف خوداستنادی در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵

عنوان نشریه	سال انتشار	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	میانگین
پژوهشنامه بازرگانی		۰/۱۵۶	۰/۳۰۴	۰/۲۲۲	۰/۱۸۹	۰/۱۹۶	۰/۱۵۹	۰/۲۰۴
برنامه و بودجه		۰/۱۱۲	۰/۰۹	۰/۳۱۳	۰/۱۷۹	۰/۰۸۱	۰/۲۲۲	۰/۱۶۶
پژوهش‌های اقتصادی ایران		۰/۱۶۱	۰/۰۳۷	۰/۰۳۲	۰/۱۶۷	۰/۲۸	۰/۲۵	۰/۱۵۵
اقتصاد کشاورزی و توسعه		۰/۰۶۷	۰/۰۳۷	۰/۱۱	۰/۱۶۴	۰/۱۵۶	۰/۰۹۲	۰/۱۰۴
تحقیقات اقتصادی		۰/۰۶۹	۰/۰۳۲	۰/۱	۰/۱۸۹	۰/۰۷	۰/۱۳۳	۰/۰۹۹
پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی		۰/۲۱۴	۰/۰۷۹	۰/۰۶۷	۰/۱۱۴	۰/۰۴۹	۰/۰۲۵	۰/۰۹۱
جستارهای اقتصادی		*	*	*	*	۰/۰۸۳	۰/۰۸۷	۰/۰۸۵
پژوهش‌های اقتصادی		*	۰/۰۹	۰/۰۵۳	۰	۰/۰۵۷	۰/۰۲	۰/۰۴۴
پژوهشنامه اقتصادی		*	۰	۰	۰/۰۱۷	۰/۰۵۷	۰/۰۹۵	۰/۰۳۴
بررسی‌های بازرگانی		*	۰	۰/۰۱	۰	۰/۰۱۴	۰/۰۰۷	۰/۰۰۶

* ضریب تأثیر این نشریات، به‌دلیل عدم انتشار آن‌ها در دو سال ماقبل سال‌های مذکور، قابل محاسبه نیست.

^۱ فراوانی مقالات هر یک از نشریات در سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۴، از آی‌اس‌سی گرفته شده است.

جدول ۴، میانگین ضریب تأثیر نشریات مورد مطالعه را قبل و بعد از حذف خوداستنادی نشان می‌دهد. همان‌طور که جدول نشان می‌دهد بیش‌ترین تغییرات در میانگین ضریب تأثیر «اقتصاد کشاورزی و توسعه» و «پژوهشنامه بازرگانی» و کم‌ترین تغییرات در میانگین ضریب تأثیر «بررسی‌های بازرگانی» صورت گرفته. به‌طور کلی می‌توان گفت که تغییرات صورت گرفته در ضریب تأثیر نشریات بر اثر حذف خوداستنادی در نشریات با ضریب تأثیر بالاتر، بیش‌تر از نشریاتی بوده که ضریب تأثیر پایین‌تری داشتند. اما همان‌طور که پیش‌تر نیز ذکر شد، این تغییرات به حدی نبوده که نشریات با ضریب تأثیر بالا را به مرتبه پایین‌تر از نشریات با ضریب تأثیر پایین بکشاند.

جدول ۴. میانگین ضریب تأثیر نشریات مورد مطالعه، قبل و بعد از حذف خوداستنادی

عنوان	میانگین ضریب تأثیر خوداستنادی	قبل از حذف خوداستنادی	بعد از حذف خوداستنادی	تغییرات
پژوهشنامه بازرگانی	۰/۲۸۹	۰/۲۰۴	۰/۰۸۵	
اقتصاد کشاورزی و توسعه	۰/۱۸۹	۰/۱۰۴	۰/۰۸۵	
پژوهش‌های اقتصادی ایران	۰/۲۲۴	۰/۱۵۵	۰/۰۶۹	
جستارهای اقتصادی	۰/۱۵	۰/۰۸۵	۰/۰۶۵	
تحقیقات اقتصادی	۰/۱۶	۰/۰۹۹	۰/۰۶۱	
پژوهش‌های اقتصادی	۰/۰۹	۰/۰۴۴	۰/۰۴۶	
برنامه و بودجه	۰/۱۸۳	۰/۱۶۶	۰/۰۱۷	
پژوهشنامه اقتصادی	۰/۰۴۶	۰/۰۳۴	۰/۰۱۲	
پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی	۰/۰۹۹	۰/۰۹۱	۰/۰۰۸	
بررسی‌های بازرگانی	۰/۰۰۷	۰/۰۰۶	۰/۰۰۱	

۳-۷. هم‌آیندی مؤلفان

جدول ۵ میزان هم‌آیندی مؤلفان نشریات مورد مطالعه را در سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۴ نمایش می‌دهد. همان‌گونه که از جدول می‌توان پی برد، هم‌آیندی مؤلفان برای نشریات مورد مطالعه بین یک و دو است؛ یعنی هر مقاله از مقالات نشریات مورد مطالعه در این سال‌ها، به‌طور میانگین توسط کم‌تر از دو مؤلف نوشته شده. در بین این نشریات، «اقتصاد کشاورزی و توسعه» با ۱/۸۵، بیش‌ترین میزان، و «بررسی‌های بازرگانی» با ۱/۰۹، کم‌ترین میزان هم‌آیندی مؤلفان را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۵. میزان هم‌آیندی مؤلفان در نشریات مورد مطالعه در سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۴

عنوان نشریه	سال انتشار	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	میانگین
اقتصاد کشاورزی و توسعه	۱/۵۲	۱/۹۳	۱/۸۲	۱/۸۴	۲/۰۶	۱/۷۹	۱/۹۷	۱/۸۵	
بررسی‌های بازرگانی	*	*	۱	۱	۱/۱	۱/۳۸	۱	۱/۰۹	
برنامه و بودجه	۱/۱۷	۱/۲۵	۱/۷	۱/۵۹	۱/۵۶	۱/۱۱	۱/۳۳	۱/۳۹	
پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی	۱/۳۳	۱/۵۶	۱/۱۸	۱/۵	۱/۳۸	۱/۶	۱/۴	۱/۴۲	
پژوهشنامه اقتصادی	*	۱/۳۳	۱/۱۴	۱/۳	۱/۵۲	۱/۴۶	۱/۷۷	۱/۴۲	
پژوهشنامه بازرگانی	۱/۲۱	۱/۳۳	۱/۸۹	۱/۹۲	۱/۸۹	۲	۲/۰۲	۱/۷۵	
پژوهش‌های اقتصادی	*	*	۱/۵۴	۱/۸۷	۱/۶۹	۱/۸۱	۱/۸۶	۱/۷۵	
جستارهای اقتصادی	*	*	*	*	*	*	۱/۲۷	۱/۴۲	
پژوهش‌های اقتصادی ایران	۱/۲۱	۱/۵۹	۱/۷	۱/۹۵	۱/۷۱	۱/۷۹	۲/۰۵	۱/۷۱	
تحقیقات اقتصادی	۱/۵۳	۱/۶۹	۱/۶۶	۱/۶	۱/۷۷	۱/۸۶	۱/۹۶	۱/۷۲	

* این نشریات در سال‌های مذکور، منتشر نشده‌اند.

۴-۷. رابطه خوداستنادی و ضریب تأثیر نشریات

برای پاسخگویی به پرسش اول تحقیق و آزمون فرضیه متناظر با آن، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. این آزمون میزان ارتباط خطی دو متغیر کمی را تعیین می‌کند. جدول ۶، برون‌داد آزمون همبستگی پیرسون را برای بررسی رابطه بین خوداستنادی و ضریب تأثیر نشریات نشان می‌دهد. با توجه به اینکه سطح معناداری آزمون، برابر با ۰/۰۰۰ و کم‌تر از ۰/۰۵ است، رابطه بین دو متغیر، معنادار است و فرضیه تحقیق، تأیید می‌شود.

جدول ۶. برون‌داد آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه خوداستنادی و ضریب تأثیر نشریات

فراوانی	ضریب همبستگی	سطح معناداری
۵۱	۰/۶۳	۰/۰۰۰

برای بررسی این که آیا حذف خوداستنادی تأثیر معناداری بر ضریب تأثیر نشریات مورد مطالعه گذاشته است، از آزمون نمونه‌های جفت وابسته^۱ استفاده شد. جدول ۷، برونداد این آزمون را نشان می‌دهد. همان‌طور که از جدول پیدا است، میانگین ضریب تأثیر نشریات بعد از حذف خوداستنادی، پایین‌تر از میانگین ضریب تأثیر اصلی است و با توجه به اینکه سطح معناداری آزمون، برابر با ۰/۰۰۰ و کم‌تر از ۰/۰۵ است، می‌توان گفت که حذف خوداستنادی بر ضریب تأثیر نشریات اثر گذاشته و آن را به‌طور معناداری کاهش داده است.

جدول ۷. برونداد آزمون نمونه‌های جفت وابسته برای بررسی تأثیر حذف خوداستنادی بر ضریب تأثیر نشریات

مقیاس	میانگین	فراوانی	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری
ضریب تأثیر قبل از حذف خوداستنادی	۰/۱۴۹	۵۳	۰/۱۲	۶/۱۷	۵۲	۰/۰۰۰
ضریب تأثیر بعد از حذف خوداستنادی	۰/۱۰۴	۵۳	۰/۰۸			

۵-۷. رابطه هم‌آیندی مؤلفان و ضریب تأثیر نشریات

برای پاسخگویی به پرسش دوم تحقیق و آزمون فرضیه متناظر با آن نیز از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. جدول ۸، برونداد آزمون همبستگی پیرسون را برای بررسی رابطه بین هم‌آیندی مؤلفان و ضریب تأثیر نشریات نشان می‌دهد. با توجه به این که سطح معناداری آزمون، برابر با ۰/۰۱۴ و کم‌تر از ۰/۰۵ است، رابطه بین دو متغیر، معنادار است و فرضیه تحقیق تأیید می‌شود. میزان همبستگی بین هم‌آیندی مؤلفان و ضریب تأثیر نشریات برابر با ۰/۳۵ است. بنابراین نشریاتی که به ازای هر مقاله منتشر شده، مؤلفان بیش‌تری داشته‌اند، ضریب تأثیر بالاتری به‌دست آورده‌اند.

جدول ۸. برونداد آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه هم‌آیندی مؤلفان و ضریب تأثیر نشریات

فراوانی	ضریب همبستگی	سطح معناداری
۴۹	۰/۳۵	۰/۰۱۴

^۱ Paired-Samples T Test

۶-۷. رابطه بین هم‌آیندی مؤلفان و خوداستنادی نشریات

از دیگر یافته‌های این تحقیق، وجود رابطه معنادار بین هم‌آیندی مؤلفان و خوداستنادی نشریات است. جدول ۹، برونداد آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین هم‌آیندی مؤلفان و خوداستنادی نشریات را نشان می‌دهد. با توجه به این که سطح معناداری آزمون برابر با $0/000$ و کم‌تر از $0/01$ است، رابطه بین دو متغیر معنادار است. میزان همبستگی بین هم‌آیندی مؤلفان و ضریب تأثیر نشریات برابر با $0/51$ است. بنابراین نشریاتی که به ازای هر مقاله منتشر شده، مؤلفان بیش‌تری داشته‌اند، خوداستنادی بیش‌تری نیز داشته‌اند.

جدول ۹. برونداد آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی
رابطه هم‌آیندی مؤلفان و خوداستنادی نشریات

فراوانی	ضریب همبستگی	سطح معناداری
۵۱	۰/۵۱	۰/۰۰۰

۸. بحث و نتیجه‌گیری

◇ نتایج تحقیق نشان داد که رابطه معناداری بین خوداستنادی و ضریب تأثیر نشریات وجود دارد و خوداستنادی، افزایش معناداری در ضریب تأثیر نشریات ایجاد کرده است. وجود رابطه معنادار بین خوداستنادی و ضریب تأثیر، همچنین در تحقیقات «قانع»، «فاسولاکی» و همکاران، «آنسیل» و همکاران، و «زاوس» و همکاران گزارش شده است (قانع ۱۳۸۶؛ Fasseulaki et al 2000; Anseel, Duyck and Baene 2004; Zavos, Kountours and Katsinelos 2006).

هرچند که سطوح پایین و متوسط خوداستنادی در نشریات در تعامل با ادبیات موضوعی شان، قابل پیش‌بینی است، اما تأثیر خوداستنادی بر ضریب تأثیر نشریه می‌تواند نگران‌کننده باشد. این امر زمانی وخیم‌تر می‌شود که ارزش پژوهشگران به جای این که از طریق آثار خودشان مشخص شود، به واسطه نشریه‌ای که مقاله در آن منتشر می‌گردد، سنجیده شود. همچنین، برخی از ویراستاران هم با آگاهی از تأثیر خوداستنادی بر ضریب

تأثیر نشریات، نویسندگان را تشویق به خوداستنادی (استناد به مقالات همان نشریه) می‌کنند. بنابراین لازم است که:

۱. مؤلفان در جستجوی نشریه برای انتشار مقالاتشان، فراسوی ارقام قطعی ضریب تأثیر و رتبه‌بندی نشریات (که تحت تأثیر انوعی از ویژگی‌های مشخص است) را بنگرند؛
۲. دانشگاه و دیگر مراکز علمی، این نکته را در نظر داشته باشند که چون شاخص‌های استنادی به وسیله شاخص‌های غیرعلمی تحت تأثیر قرار می‌گیرند، نباید از آن‌ها به‌عنوان تنها شاخص برای سنجش کیفیت پژوهش استفاده نمود.

◇ نتایج تحقیق نشان داد که بین هم‌آیندی مؤلفان و ضریب تأثیر نشریات، رابطه معناداری وجود دارد. این یافته با نظرات «امین» و «مابه» و یافته‌های تحقیق «کلمن» منطبق است (Amin and Mabe 2000; Coleman 2007). می‌توان گفت که بالابودن هم‌آیندی مؤلفان نشریات، نشان‌دهنده همکاری خوب نویسندگان در تألیف مقالات است. در مقاله مشترکی که توسط دو یا چند نویسنده نوشته می‌شود، ایده‌های جدید به بحث گذاشته می‌شود و گسترش افق‌های جدید در علوم مختلف میسر می‌گردد. دانشمندان با همکاری علمی می‌توانند دانش، عقاید، فرضیه‌ها و یافته‌های خود را به اشتراک بگذارند و برای غلبه بر مشکلات پژوهشی خود از کمک و راهنمایی هم‌تایان خود بهره بگیرند. به نظر می‌رسد همه این عوامل در بالا بردن کیفیت یک اثر علمی مؤثر باشند و موجب شوند که آثار هم‌تألیف، از پتانسیل بیش‌تری برای دریافت استناد برخوردار شوند (Newman 2004). در نتیجه، نشریاتی که اغلب مقالات آن‌ها حاصل همکاری دو یا چند نویسنده است، می‌توانند استادهای بیش‌تری را جذب کنند و ضریب تأثیر خود را افزایش دهند.

◇ دیگر یافته تحقیق بر وجود رابطه معنادار بین هم‌آیندی مؤلفان و خوداستنادی نشریات وجود دارد. این امر را چنین می‌توان توجیه کرد که همکاری نویسندگان در تألیف مقالات، به‌صورت هدفمند و براساس شناختی که آن‌ها از حوزه‌های پژوهشی و فعالیتی همدیگر دارند، صورت می‌پذیرد. این امر پتانسیل استناد نویسندگان به آثار قبلی خود را افزایش می‌دهد. از آنجا که نویسندگان، مقالات حوزه معینی را در نشریات معینی منتشر می‌کنند، استناد نویسندگان به آثار قبلی خود، می‌تواند موجب

استناد نشریه به آثار قبلی خود شود و بین هم‌آیندی مؤلفان (که تعبیر مفهوم هم‌تألیفی در مورد نشریه است) و خوداستنادی نشریات، ارتباط برقرار گردد.

◇ در نهایت پیشنهاد می‌شود نظیر این پژوهش برای نشریات داخلی در دیگر حوزه‌های موضوعی صورت پذیرد.

۹. فهرست منابع

- داورپناه، محمدرضا. ۱۳۸۱. جستجوی اطلاعات علمی و پژوهشی در منابع چاپی و الکترونیکی. تهران: دبیزش.
- داورپناه، محمدرضا. ۱۳۸۶. ارتباط علمی: نیاز اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی. تهران: دبیزش.
- رحیمی، ماریه، و رحمت‌الله فتاحی. ۱۳۸۶. همکاری علمی و تولید اطلاعات: نگاهی به مفاهیم و الگوهای رایج در تولید علمی مشترک. فصلنامه کتاب ۷۱: ۲۴۸-۲۳۵.
- قانع، محمدرضا. ۱۳۸۶. میزان همبستگی خوداستنادی با ضریب تأثیر نشریه‌های علمی حوزه علوم پزشکی در گزارش‌های استنادی نشریات فارسی. ارائه‌شده در همایش سراسری علم‌سنجی در علوم پزشکی، اصفهان.
- Aksnes, D. W. 2003. A Macro Study of Self Citation. *Scientometrics* 56: 235-246.
- Amin, M. and M. Mabe. 2000. Impact factors: Use and abuse. *Perspectives in Publishing* 1: 1-6.
- Anseel, Frederik, Wouter Duyck and Wouter Baene. 2004. Journal Impact Factors and Self-Citations: Implications for Psychology Journals. *American psychologist* 59: 47-48.
- Avkiran, N. K. 1997. Scientific Collaboration in Finance does not Lead to Better Quality Research. *Scientometrics* 39: 173-184.
- Cameron, Brian D. 2005. Trends in the Usage of ISI Bibliometric Data: Uses, Abuses, and Implications. *Libraries and the Academy* 5(1): 105-125.
- Coleman, Anita. 2007. Assessing the Value of a Journal Beyond the Impact Factor: Journal of Education for Library and Information Science. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 58(8): 1148-1161.
- Daya, Salim. 2004. Self Citation and Journal Impact Factor. *Evidence based obstetrics and gynecology* 6: 159-160.
- Fassoulaki, A., A. Paraskeva, K. Papilas, and G. Karabinis. 2000. Self Citation in Six Anesthesia Journals and Their Significance in Determining the Impact Factor. *Br J Anaesth* 84: 166-9.
- Figg W. D., L. Dunn, D. J. Liewehr, S. M. Steinberg, P. W. Thurman, J. C. Barrett, and J. Birkinshaw. 2006. Scientific Collaboration Results in Higher Citation Rates of Published Articles. *Pharmacotherapy* 26(6): 759-67.
- Garfield, E. 1990. How ISI Select Journals for Coverage: Quantitative and Qualitative Considerations. *Current Contents* 22: 5-13.
- Garfield, E. 2006. The History and Meaning of the Journal Impact Factor. *JAMA* 295(1): 90-93.

- Hellsten, I., R. Lambiotte, A. Scharnhorst, and M. Ausloos. 2007. Self-citations, Co-authorships and Keywords: a New Approach to Scientists' Field Mobility? *Scientometrics* 72(3):469-486.
- Hyland, K. 2001. Humble Servants of the Discipline? Self-mention in Research Articles. *English for Specific Purposes* 20: 207-226.
- Jacso, P. 2001. A Deficiency in the Algorithm for Calculating the Impact Factor of Scholarly Journals: the Journal Impact Factor. *Cortex* 37: 590-4.
- Kulkarni, A.V., J. Busse, and I. Shams. 2007. Characteristics Associated with Citation Rate of the Medical Literature. *PLOS_ONE* 5: 403.
- Kurmis, Andrew P. 2003. Understanding the Limitations of the Journal Impact Factor. *J Bone Joint Surg Am* 85: 2449-2454.
- Leimu, R., and J. Koricheva. 2005. "Does Scientific Collaboration Increase the Impact of Ecological Articles? *Bioscience* 55(5): 438-443.
- Moed, Henk F. 2005. Citation Analysis of Scientific Journals and Journal Impact Measures. *Current science* 89(12):1990-1996.
- Newman, M.E.J. 2004. Co authorship Networks and Patterns of Scientific Collaboration. *PNAS* 101: 5200-5205.
- O'Neill, Jill. 2000. The Significance of an Impact Factor: Implications for Publishing Community. *Learned Publishing* 13(2): 105-110.
- Rousseau, R. 1999. Temporal Differences in Self-citation Rates of Scientific Journals. *Scientometrics* 44(3): 521-531.
- Rousseau, R., and L. Egghe. 1990. *Introduction to informetrics quantitative methods in library, documentation and information science*. Amsterdam: Elsevier Science Publishers.
- Seglen, P. O. 1997. Why the Impact Factor of Journals Should not be Used for Evaluating Research. *BMJ* 314: 498-502.
- Thomson Corporation. 2004. Journal Self Citation in the Journal Citation Report, Science Edition 2002: Citation Study from the Thomson Corporation. www.isinet.com (accessed Jun 30, 2008)
- Vinkler, P. 2003. Characterization of the Impact of Sets of Scientific Papers: the Garfield (Impact) Factor. *Journal of American Society for Information Science Technology* 55: 431-435.
- Zavos, C., J. Kountours, and P. Katsinelos. 2006. Impact Factors: Looking Beyond the Absolute Figures and Journals Ranking (Letter). *Gastro-Intestinal Endoscopies* 64(6): 1034.

Investigating the Link between self-citation and authors' co-incidence with journal impact factors in Iran: Case study of Economic Journals indexed in Islamic Science Citation Database

Hashem Attapour

MLS, Tarbiyyat Modaress University, Tehran

Muhammad Hassanzadeh*

PhD in Library and Information Science, Asst. Prof., LIS Dept., Tarbiyyat Modaress University, Tehran

Abdulreza Norouzi Chakoli

PhD in Library and Information Science, Asst. Prof, LIS Dept., Shahed University, Tehran

Abstract: The present paper examines the links between self-citation and authors' co-incidence with impact factors of economic journals indexed in ISC. It is essentially a scientometric research employing citation analysis and literature survey. Data was collected by querying ISC and leafing through the journals studied. Self-citation, authors' co-incidence and impact factor of the journal studied formed the variables. Correlation analysis indicated that there is a significance between authors' self-citations and co-incidence with impact factor of the journals studied. Significance was also found between authors' co-incidence and self-citation of the journals studied.

Keywords: ISC; Self-citation; impact factor; scientometry; economic journals; co-authorship

Information
Sciences
& Technology

Iranian Research Institute
for Science and Technology
(IRANDOC)

ISSN 1735-5206

eISSN 2008-5583

Indexed in LISA & SCOPUS

Vol. 25 | No. 2 | pp: 207-226

Winter 2010

* Corresponding Author hasanzadeh@modares.ac.ir